Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРГАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера деиз ● ЕРА, 27 ИЮНЬ, 1985 ШУ. ● № 77 (7112). ● Мах 3 кеп.

СИХДЕ КХАШКАРА БАЛХАН

Уьх шера ялх бIаь гектара тIа на бола ялат хьалхедаьд Гудермеский района «Дружба» яхача комсий совхоза механизаторашца. Хlаьхаг сихбенна из хьокъаш а оардан а боахк уж. Шоайла социалистически: яхьс а баьнна къахьегаш ба механизаторашца шюфераш. Цар дош деннад барХI балха дийнаьха деррига ялат чуййца дакхха.

Тешшаме болх беш я цIенхаттта кийчьаь техника. Нагахь санна комбайнех, автомобилех моллагIа яр, оатхал а еха, соце цу минута керда яр Iа а отталь из дIайолаклийта вIаштIехьдаргдолаш кхай тIа латт слесараш а боаш йола лаьррхIа кийчьаь «техпомощь».

Ялат чуэнаш боахкача болхлоргга юкъе оасарле эгара лакхагIа йолаш кхьаьг комбайнера Абдулаев Ахьмаде шюфера Гугуев Турносе. Царна премеш еннай.

СУРТАШ ТIА: 1. Ялата канашка хьожаш ба (ьаьрдехьара аьттехьа) отделене агроном Эльмурзаев Ахмар, хьалхалатта комбайнер Абдулаев Iахьмад.

2. Аьрда даьнна ялат тIадотташ латт Гугуев Туркос лехнача грузовика.

И. ПЛИЕВА сурташ.

ШЕФАША ГIО ДУ

«КПСС XXVII съезда — хьинарча кхьаьхьегама 27 декадаI» яхача деннаIгIа яьржача социалистически яхьс а баьнна дика толамаш доахаш ба мехкаььштен гази йоахача «Старогрозненскийь» управлене кхьаьхьегамхой. Хьалхарча декадах планаI совгIа даькхкад 1550 тонн мехкдаьтта. Цуа совгIа, шеф- сни болх а лелабоп «Нефтяник» яхача совхоза хьайбаш леладеарашца кийчьаьй 50 тонн йол.

— Уьх шера мехкдаьттахоша шефство а лелаеш цу боахама лаьрхIа 125 тонг йол кийчьергьа аьина доШ деннад, дIайолаьь юхьиг во а яц, — яхаш дувц упрделе начальника заместитела Д. Д. Драча.

Йол кийчьеча масал гойташ кхьаьг мехкдаьтта данкхара оператораша Д. Тапаева, Н. Идикова, Р. Тобулатова, Н. Поползухинас, кхы а дукхха бараша.

Шоай толамаш хьатIайоаг- гIаьа парте сеьзда хетаду цар.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

Я хьа дневник

Доккхий декхарш тIаийцад «Чечинтазстрой» треста гIишлоихоша парте аргIа- нарча XXVII съезда сийленца пакъабахара. Уж дизза кхоачашдара шерра социалистически яхьс ях йоарнаььча цар керд-керда къахьегама мулаш доах. Ер шу доладелча деиз бахача наха газ чуйнллара паччаьланнхен план тIехкхоачаш а яь, заданел совгIа 40 гаргга йолча шартиере газ чуйнлаьй цар. ИоагIаччул ужалгIа цхьа километр газопровод йиллай. Къахьегама оасарле планал совгIа цхьа процент лаьхьара парте енна заданн а дикка тIехкхоачашъьлй газовикашца.

* * *

Парте аргIанарча съезда пакъаболхаш 25 июнь хьатIаотташ паччаьлаьхенга 1380 тонн шура ехкай «Назрановский» совхоза хьийбаш леладеарша, ах шера планагIа йохка йоагIар 1320 тонн йолаш.

Из толам царга боакхабеннаб лергIа Iуналл а деш хьаьнча мошача доакъарца доахан ихабара. Хlаьнз хlара дийнаьха 8 тонн шура дIаолу заводанца фермай коллективаша. Хlаьта цох ягIарга дукхагIа а луш — 3400 килограммага дIаькхачай Аьлтий-Юртарча ферма коллектив.

Доярканта юкъе яьржача социалистически яхьс хьалха ба Дзаурова Цаош, Цечоева Марта, Газиреева Тамара, кхыбараш.

М. ХАМАТХАНОВ.

КПСС обкома пресс-центро хоам бу

Телефон 2-66-72

Колхозийн совхозийн болхлоша сиздаьд доакъар кийчдара балхаш.

БIаьсти тIехьаьнаьнаьле а 24 июнь хьатIаихоачаш республике гIолла аргIаш даьд 56 эзар тонн хулача аьла — из 14 эзар тонн дукхагIа я дIадахача шера цу юкъа кийчьаь хинначунца нийсйича.

Сенан кийчьалй 58 эзар тонн совгIа. Из а соахка хиннаьчул дукхагIа я. Силос чуеллай 54 эзар тонн — е дукха хIама ца эшаш дIадахача шера чуелла хиннаьчул 24 эзар тонн дукхагIа.

Бакъда, баьца хьоор кийчьу соахкарчуьл кIезнгагIа. Из кийчьдаьд 5734 тонн. 1984 шера цу хана кийчьаь хиннар 8300 тонн дар.

Йол кийчьяра йола месячника заданеш ханал хьалха кхоачашъьлй Надтеречни Шалинскии районий боахамаш. Надтеречни района доакъар кийчьераша 8420 тонн совгIа йолча аьлах аргIаш даьд. Из лаьрхIачул 1420 тонн совгIа я. Шалинцаша заданегIа 3000 тонн йолаш 3806 тонн йол кийчъяьй.

Доакъар кийчдара эгара тIехьаьсарашца юкъе а Супянкей, Грозненски, Назрановски районаш.

Хlоачамбоацараш дага а доагIаш

Цаннка а ца хиннача тайпара балхаш дина вIаштIехьдаьха дIайолайир доакъар Iаландара ухх шерара месячник «Серноводский» совхозе. Буц дIайийнача, из эри тIаьяьннача участкашкара доакъар Iаландара ханаш белгал а йоахаш, лаьрхIа план оттаьйй. Цунга хьежжа къа а хьег хIанз.

Иттнел дукхагIа агрегат я авла, сенанка буц хьокхаш. Цул совгIа; буц хьокхаш хьокхаш пах а ба. Трактор дIайохалургIойапача босешка бу цар болх.

Месячник долча юкъа 1730 тонн йол кийчъе езаш ба совхоза кхьаьхьегамхой. Хьалхашка латта денкар цар кхоачашдергхилар гуш да хIана. Из тайпа доакъар эзар тонн совгIа Iалаштдаьд 15 июнь хьатIаихоачаш. Цу Iа тIехьа, хьекха дукха буц уьлл кхашка авла йокъаьеш. Хlара дийнаьха юкъера лаьрхIача 45—50 тонн вIашкатох из.

Бригадашца юкъе ьаьркача яхьс хьалха я биьлгIаIъир.

Кхычарел дукхагIа да ю Iаландаь доакъар.

Совхоза нерттерча «агроном» Улубаев Заиде хьалха нийсдолийташ хиннаьчул Iаландара дага а кхоабаш дIаьхьу из болх.

ДIадахача шерарчул дукхагIа доакъар кийчьаь дага ба совхоза кхьаьхьегамхой уьх шера.

И. ВОЛГИН.

1985 ШЕРА 26 ИЮНЬ ХЬАТIАОТТАШ ХIАРА КХОАБАЧА IАТТАГАРА ШУРА ЯККХАРАХ ЙОЛА

С В О Д К А

(кг.)

Районаш	1985 шера	1984 шера
Наурски	10,1	10,6
Грозненски	9,5	8,7
Надтеречни	9,3	9,7
Шалински	8,9	7,7
Гудермески	8,6	7,4
Ачхой-Мартановски	8,3	8,0
Шелковской	8,2	8,2
Урус-Мартановски	8,0	7,3
Назрановски	7,8	7,2
Сунженски	7,2	7,2
Малгобекски	6,9	7,5
Республике гIолла	8,5	8,1

Iилманеи къахьегамаи юкъера бувзам чIоагIбе, сихагIа дIаьхьалхашкахьа гIо

Украина столице М. С. Горбачева хинна вIашагIкхетараш

Киев, 25 июнь. (ТАСС). КПСС ЦК Генеральни секретарца М. С. Горбачева вIашагIкхийтта къамаьлаш дечаьхана кхьаьда, чIоагIга раьза болаш дувнар болхлоша, специалисташа, йоахкарчаьнаьнаьн

КПСС ЦК июньски (1983ш.) Пленума решенеш кхочачагъеш

КУЛГАЛХО—КХЕТАМ ЛУР

Дагадоагіа сона «Грозненфеогрсинтеа» производственни объединеен цхьан кулгалхочоь партее горюкее Ворсо хьаракетеристина чІоагІьчеа хана хиннна къаьмавла. Болхлошта юкъе беча кхетама балхаца дакъа лоаш ший цинна аьлча, йіалла шек воаьшш, иш ший деккар дац, аьлар ю. ЧІоагІа цецвоаннкхаш дар по яьлнар. Хана аьлча, «Эстонски» ССР кулгалдеча кадраша кхъьхеарахошта юкъе беча политическе - кхетама балха дакъа лаьцарах». Болхлошта юкъе беча кхетама балхаца дакъа лоаш цинна аьлча, йіалла шек воаьшш, иш ший деккар дац, аьлар ю. ЧІоагІа цецвоаннкхаш дар по яьлнар. Хана аьлча, «Эстонски» ССР кулгалдеча кадраша кхъьхеарахошта юкъе беча политическе - кхетама балха дакъа лаьцарах». Болхлошта юкъе беча кхетама балхаца дакъа лоаш. Цар ВІаштІехьбакъхаргеп дедаэн чуоаьнаргеп дІаЛаха бетІгеп ахчиешан длиннад. Уж тІехьарча хана дикагІа болх бе йоласнаш горюкма докледнийн труппаш а.

Хіара бетта къьхьегамхой коллективашка хул КПСС горюкмера 60 докладчик, 200 ворсаьрмаьрдаш 200 докладчик, 350 совгІа кулгалдой. Цига къамаьлаш дадаьул тІехьарІа, цоаш баьчьа балхаца отчет ер лар партийн комитеташка, хІаьта тІеьхьар къьхьегамхоша дена хаттаршо тохк, царна ниІса ший дала нийчо ю.

Политическе балха кулгалдой юкъеоьаьра эффективни форма хинна дІаэтІай партее горюкмера райюмишкеи вІаштІехьа информационно-пропагандистеи группаш а. Городе 28 я ув. Бахача нахана, къьхьегамхошца вІаьхьтІехкийчеа хана предприятеш, замечаньш, лоткъьашш тохк партее горюкмера районин а комитеташца, къьхьегаьу царех ер дезаьш. Хьвадда ха а оттаеш, уж кхоьчанделгга тІадулл тайп-тайп парча сценарийнеи ведомстваннеи. Иштта наха аьлараш реконструкци ийй Шершнова, Партизанскин, Нурадилова, Нахимова, Московскин, Интернационалистан улицех электричествана, Гагарина, Шерпилова улицех трамвайн наьрашш, Гіашлой нийг ойлаб Андреевски долина дела ер ЦК КСМ-І кхоачаш. Къьхьегамхой дехаран кхоачаьнделн Ленинскин районе «Олимпийскийн» оаьлча поселок керан телефонн-автоматаш оттаьлй, берашта ловза майдаш хьалъьлй Новиснане улицаьн, № 54 йолчо ма къьхьера школа коаш.

Городской партийни организацийн ер ЦК дарорна кулгалхоша, инженерно - технически болхлошца дакъа а лоаш, ший дола политикоьн ер ЦК дарорна. Кхетам, политическе балха кулгалхойн специалисташ юкъеоьаьра ший тайпара дІка формА хинна дІаэтІай пленумашкеи планнеш лаьцарах. Парте горюкм Іерт из формА предприятешка шерагІа йоаркиаг.

Республикаьчра а столицерча а кулгалдеча болхлошкан - ламнаьхьа отчеташ тел городе бахача наха хьалхьаьн шоаьш бахьа балхаьн. Оттаьлча графикера хьежка чакдоах министраш, управленей начальникаш къьхьегамхоша а ВІаштІехьгалгта. Алхьа ер шера шоаьй балхаьн оттаьш ший республика чурца ГІулакхий министра Ю. Ю. Миценкос, кхачан промышленности ший министра Л. М. Харсанова, бытовой ГІулакхий министра А. Н. Инчуракева, бухьаьна управление ший шера шоаьй балхаьн оттаьш ер ЦК дарорна. Городе оперативни ваьл тоадаре беча балхаьн ханнахьа хьаьм бу бокъонан лоаьрг ер ЦК дарорна. Оттаьлча ер ЦК дарорна.

Политическе балха кулгалдой юкъеоьаьра эффективни форма хинна дІаэтІай партее горюкмера райюмишкеи вІаштІехьа информационно-пропагандистеи группаш а. Городе 28 я ув. Бахача наха, къьхьегамхошца вІаьхьтІехкийчеа хана предприятеш, замечаньш, лоткъьашш тохк партее горюкмера районин а комитеташца, къьхьегаьу царех ер дезаьш. Хьвадда ха а оттаеш, уж кхоьчанделгга тІадулл тайп-тайп парча сценарийнеи ведомстваннеи. Иштта наха аьлараш реконструкци ийй Шершнова, Партизанскин, Нурадилова, Нахимова, Московскин, Интернационалистан улицех электричествана, Гагарина, Шерпилова улицех трамвайн наьрашш, Гіашлой нийг ойлаб Андреевски долина дела ер ЦК КСМ-І кхоачаш. Къьхьегамхой дехаран кхоачаьнделн Ленинскин районе «Олимпийскийн» оаьлча поселок керан телефонн-автоматаш оттаьлй, берашта ловза майдаш хьалъьлй Новиснане улицаьн, № 54 йолчо ма къьхьера школа коаш.

Городской партийни организацийн ер ЦК дарорна кулгалхоша, инженерно - технически болхлошца дакъа а лоаш, ший дола политикоьн ер ЦК дарорна. Кхетам, политическе балха кулгалхойн специалисташ юкъеоьаьра ший тайпара дІка формА хинна дІаэтІай пленумашкеи планнеш лаьцарах. Парте горюкм Іерт из формА предприятешка шерагІа йоаркиаг.

Республикаьчра а столицерча а кулгалдеча болхлошца хан - ламнаьхьа отчеташ тел городе бахача наха хьалхьаьн шоаьш бахьа балхаьн. Оттаьлча графикера хьежка чакдоах министраш, управленей начальникаш къьхьегамхоша а ВІаштІехьгалгта. Алхьа ер шера шоаьй балхаьн оттаьш ший республика чурца ГІулакхий министра Ю. Ю. Миценкос, кхачан промышленности ший министра Л. М. Харсанова, бытовой ГІулакхий министра А. Н. Инчуракева, бухьаьна управление ший шера шоаьй балхаьн оттаьш ер ЦК дарорна. Оперативни ваьл тоадаре беча балхаьн ханнахьа хьаьм бу бокъонан лоаьрг ер ЦК дарорна.

КПСС горюкмой райюмашен цІенхьаьгІа хьадех юкъаьнаьрча партийни организацийнеи политически кхетам балха балха кулгалдой юкъеоьаьра. Уж дешаш кастаеш дуьй парте горюкмен райюмийн бюро заседанешка. Иштта, цуьнан ер ЦК дарорна бюро дийшад Нохчі-ГІалгІай Пишлошчьа управленерча кулгалдеш йолчо кадраша къьхьегамхоша юкъе беча политическе балхаьн доаш доаш. Гучадьаьннад ЧИУС партийни организацешца ер лостаматІа беча балхаьн ТІа цІенхьаьгІа хкоачаьн боаьнраш долгта.

Партийни комитето, Э. Э. Исмаилов кегІа а волаш, вІаштІехьгІа информационно - пропагандистеи группа ТІа хаьна парте горюкмо шерагІа йоаркиаг. Иштта, цуьнан ер ЦК дарорна бюро дийшад Нохчі-ГІалгІай Пишлошчьа управленерча кулгалдеш йолчо кадраша къьхьегамхоша юкъе беча политическе балхаьн доаш доаш. ЧИУС партийни организацешца ер лостаматІа беча балхаьн ТІа цІенхьаьгІа хкоачаьн боаьнраш долгта.

Партийни комитето, Э. Э. Исмаилов кегІа а волаш, вІаштІехьгІа информационно - пропагандистеи группа ТІа хаьна парте горюкмо шерагІа йоаркиаг. Иштта, цуьнан ер ЦК дарорна бюро дийшад Нохчі-ГІалгІай Пишлошчьа управленерча кулгалдеш йолчо кадраша къьхьегамхоша юкъе беча политическе балхаьн доаш доаш. ЧИУС партийни организацешца ер лостаматІа беча балхаьн ТІа цІенхьаьгІа хкоачаьн боаьнраш долгта.

Производствеа вІаштІехьгІа ламнаьхьа ший ца Іеш, коллективана кхетам луча а боккха лоаьрлаьм болаш ва кулгалхо. Нагахьа сайна, мел дуьхьа ГІулакхий ший ца Іеш, ламнаьхьа, бехнгоькъан кхетаьбеш пропагандиста, лектора дехаьрашш кхоачаьнделн из хуьле, цо кулгалдеш ший ГІулакхий новкъостий а хурггьа таханарча дехаьрашка хьежжа идеологическе болх бе Іерташш. Из дІи ца деш хІиа ваьа а, хаьнна кулгалхо, моллаГІа чин доаш ше вала а.

А. БЕЛЯКОВ,
парте Грозненски горюкмо пропагандин агитацен отдела, заведующи.

● Іилман-технически прогресс сихьяра наькъагІа

Экономика дегІаккхувлар—хано дІадехар

Іилма - технически прогресс сихьяраداешаш хетаьлча ваьнна КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева аьлар: «Іилмана-технически революци чакдоахкаьн мергтера, дерриге дІоаГІа хиларг доаРхІам ГІулакхий ший ГІулакхий, аттача бьаькъар из.

Уьк шера йнъаГІчІа квартале балха юкъеоьаьлар ЛерХІ ІІламнга втулна йолча гидрокопировальни станоашца, фонтанин арматура фланцашца вертикальни шести-шиндельни полуавтоматашка обработка яра йолча ший тайпара роботизированни технологически комплексаш.

ХІаьнз уьк сахьаьте вІашагІ а ехка, керда дІаоттаьль болх бе йолаьлийтаьл дакъе дуьхьа халонашш пийлсу тка коллективана. Цар тІа болх бе стаьочинкаш ІалапІбаьдаш хІаьнзаьна. Из ехха де резаш хІама а да. Цунца дувадениа хьалхашка латтача декхарех керттердар да хьа ца кхоаьнна бинна стаьнашш метел йолаш яраш тоаьр, уж вІашагІ а ехка болх бе йолаьлийтаьр а царна наладка яра а эпаьл йола станоьнкаш кийбар. Из де тхо иза кхоачаргбоаьш да.

Іилман - технически прогресс сихьяра совещаьн хинначул тІехьаьлийна йола а доладь балхаьн деш да заводе «Х 516 ОФЭ» яха кхъь тоькарно - карусельни, «16 К 20 ФЭ» яха шиъ токарни станок йолаттаьра. Уж болх бе йолаьлийтаьл ешаш а Сибирь йоккхача Октябрьски социалистически революце 68 шу дузача денга. Цу декхарах тхоьш да лоаРхІамергаьнарах дог тийна а да тхо.

Роботизированни комплексай лаьрхІаьн агрегатийна станоашш балха юкъеоьаьлаяра де доаР дуьхьн массе тайпеш продукци арахецна. Дуккхаьна номенклатурагІа йола изделеш арахецна йиш боллашешка, уж бетта кІезіга мара арахецна боьнш ца луш хиларх ну станокех бинца пайда эца вІаштІехьдалаш. Завода коллективна болх лертІа дІа да бохийтаьр уж санда йола духьаьнаш хьаьм дуьхьа а нийсу. Уж эпа а ешаш, шоашта хьалхьаьнна латта деха хьаьрашш тоаьме хкоачаьнделгга ерриге ший тарохкаьрчІа ваьнгІаьлхьай предприятте творчески къьхьегаьрашш.

Цхьаьйтаьлаг1а пятилетне а дІаХо йодача хана а СССР Минхимашашка Министерстве решенеех ВІаьхьбуьсеш Казахстана, Астрахана, Малхбузен Сибаргіеп, Гаьнарча Кьулбаседен эггара кердагІйола оборудовани арахецна доза йолаеп дехаьн хьалхаьнна, оттадаьд партен правительстваьн. Уж декхарашш толаме хкоачаьнделгга завода коллективно.

В. МИЛЛЕР,
«Красный молот» завода керттерча инженера кердача техникана вола заместитель.

ВЕЖАРАШХА ДОЛЧА МЕХХИЙ ХЬАШТИЙ ДУХЬА

ВАРШАВА, 25 июнь. (ТАСС спец. корр. В. Таланов, А. Шаповалов). Тахан уххаза хьайийлай Віаштн ноьчкеш дара Экономикин Совета сесс 40-ра заседаеш. Цун доаХьалхошца берригаш рьаьа болаш бетлаДоаньх, социализм Діаотта, нар мехкан дегІаьха а тоаьрда а таро хиннай, хоадам беш доьна дакъа Советски Союзо юкъеъоьш, дуьнен йоллаГІча тІем тІа фашизм эцаьнна. Из Котало йаькка бахьан долаш. Иштта белгалдоаньх, дуьнен социалистическе система хьалхаьра ер хьеллаГІа, социалистическе интернационализма, боькъонца цхьатарра боьнш хІиарг, суверенитетеи кьаьнан хьалташ поаРхІам ГІулакхий принципий лардаш тІа кердаьна тайпара наччалхьхенашца ю юкъера экономическе гІулакхий ГІулакхий ГІулакхий Г

КПСС XXVII СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

ШИЙ ДЕША ДА

Ухх шера 18 апреле оаха вийдар «Кавказ» совхоза вокхагІвона жаІу Муцегов Гелани. Кіера бахкача бІаь вийна тІеъьара 170 Іаьхар хьаькхбабаб цо. ХІаьта цо дешнаш дар хІара устагІан тІера юкъера лаьрхІа 7,5 килограмм тха доаькхардга аьвна а.

Из дош мишта кхоачашдьгд хьажа ваха тха корреспондент хинцар да.

КАСТ-КАСТА делахча дагІашвн хьежача ахкан бІайхача малхон листа тІаьлийтача, юкъ-юкъе эизаш долчу бешца тІе даиаш доаккар жа. Дукха ха йоацщан лерга хиларгІа лоаца дар церна тІера тха, хІаьта ларгаца дола Іоахарий хинна дешнаш жа хинна хетийтар царна тІерча тхвно. Хоза а сатийна а ер цига. Цу Тийрка дукъ тІа вар Муцегов Гелани а.

Хьежа БІаргаайна хиннчуч гІийлаІа вар Гелани, малхон михон йоагаьлар цун юхь. Бакъда скйрда а унахцІена а хьажар БІргаш.

— Цамогаш-м хиннвацц хьо? хет аз.

— Хиннвац. Ухх тІехььарча хана де дезарвиз дукха а долаш иншьала боьх бе бІейаб: жа ларга, «венне чу гІоІла» чакхдоахаш лувнаде, Іоахарашка хьежа, доакъар кийчаде, жел цІенЬе а тоаг е, Іай жа чудехка — из кийчье йийзар.

— Іа хьаІІада дикка хе ма йоаллий... — Де дезачунга диплача-м яц. Белгалдаьха балхаш шоай ханнаьха чакхдаьха дале, доакъар Іалаацдаь деле, тІекхха-м шелъхпа дикка ха я. Нагахьа санна из де ца кхуй, Іан кІалдусардга дукхаьдер.

Из бакълуьра. Зламиг вала а йоккха оьпт Іайна ва из. Дукха хІама Іомдаьеьа цо гІоаг жаІуй боЬна ший даьгара Муцегов Къаьдергаьен, наьна ва-шийгара, Социалистически Къаьхьгана Турпелгара Бахмедов Мадагерен.

КЪАМАЬЛ дешше, хозаче дукъ тІе даьлар тхо. Вешке тейш дер жа, гонаъь кхеттар Іоахарий, довзар.

Иштта дожар жа. 935 устагІа а Іаьхар а бар.

— Кьоестде хе хиллаца хІара бІаь жийна тІеъьара 170 Іаьхар лорелургбий шуга? — хетт аз.

— Лорелургба. Цудухьа бечу бу ергнгача бригадо дийнаьха а бус а. Дийна бе ца — тоннна Мутиев Дауд, Сегаурн Бек-Хан. Дауд пертие членелла ваха кийчлуш ва. Кандидата стаж дика чакхдоькх цо. Бек-Хан а кийчвергва оаха парте ваха. ТІекхха тховй цхоевой партийни организаци хургьа тха, бригадге коммунистически хургьа.

— Иштта чакхдаьлар шун жа лоргилгІа?

— Во хиланзар. Цхьа хІама-м хилар халахетар деш. СриганьлерттІа ца хьанар бар гаьта, хьаьдар лоаттадер, мерзургаш бинхьа хилча, уж мукъаьйоах, мессаж ю, цІенбу Іаьхар. ТІекхха из лерттІа седаха а дийнбеш а болабу.

— Цхьаболча жаІуьца Іоахарий цІаІа лоаттадер, нагахьа сенна жий шура кІезига йолаш а яІалла йовацш хилча, жий бачна. Из хозаб бежан шурийца. Шун ниийлой иштта?

— Ниийлу. Бакъда оаха Іатта шура хьокхаш Іаьхара. Иштта бинса Іаьхар ялыча жийна бохкийтІ оаха. Цо лерттІа дегІ а дедх. Иштта бохкабу оаха кхо аьхар цхьан жийно бинча е. Кхо Іаьхар бІаь 20 жий хилар тха уьхг шера. Шн Іаьхар бІаь — 345. Цудухьа хинвад тха ергнгача ца ергнгача шера лоаттадер, планагІа доагІаш хиннер 41 процент мара доацащ. Цу тайпара, ергІеоарІгІаш дер 8 килограммал хІаьтІа лерг хургдаь. Из, Бакъдар аьлча, хьалха кийтта лийрхІаг, хІаьна кердача тайпара лоарХІ. План 2 килограмм йоаьлаш 3,2 килограмм кхоачерьа тхога.

— Гелани, шун цхьан устагІан тІера дакъкхача дикача тхех лаьІана ньхьа месса Костюм хургьар?

— 6—7 костюм хургьа.

— ТІекхха шун бригадо доакхача тхех-м 3,5—4 даар сега костюмаш ма хургийнь.

—Иштта хуьл-кх. Бригадо дІалуш долча тхех совхозаге 32 даар сом доход кхоеш. Иштта ба тІе шоллагІболча кхььаькъам».

— Иштта тха цІена хилийтча мишта вІаштІехьдоал дувцаргдерий Іа?

— Кьайла дихьа хІама даца са. Тхона дика йоаз оахош жа доажадаш йоха дьгІенаш, цигІа тІа йоаьлу буш. Тхех лагаш йоаг біеха бІуш долча.доажадаш оаха уж, лореду цоХ. Цудухьа тха а хул цІена.

Жа дагн. лелаш хургдолаш хилийтІа гІерт тхо Іай чудохкаьна хана жена наІараш йийлле хулийт оаха, жа шоаш дІаучудоль. Из хул 30 градус шелаг йолаш, чІоагІгІа муьлаьхаш хилча. Кхыча деношка жа шоаш желе долхаш. Діадахча Іай ши бийса мара. желе яьхкхеаш тха жена. Иштта жа біехдаьдар порадеш лаьхуп тха цІена. Жа лелаьдча дерригга а да лоарХІаме. Оаха болх бу хІара жена Іаьхар бе бесе яха принцип а йолаш. Бакъда, шиъ бина дикагІа да. ХІаьта Іобаь Іаьхар дийна бисса беза. Из илийтара жа лелаьдо дукха хьаьъегга а долла хІама шиъ хеннаьха а де деза.

ТХОНА хетачох вайца жа ма хулла хьалха бІаьстн дахкеш хилар толлашагІа да. Цудухьа оаха цхьолагІча октябре дІайолаю осуссвенни, ТІекхха жа дахх 25 февраледа 20 марте кхачалца. Цу хана даь Іоахарий чІоагІен унахцІенеш хуьл. ТоннагІа а тха дукхагІа долаш а хуьл уж. Дика долалу шоай ханнаьха.

Оаха 1 октябре дІайолаю осеменени, цу хана жа дерстагІа хуьлардаь. Бешца тІе доажадаьлчул тІехьагІа ардаш тІе доажадау оаха уж. Ка бола ялат чуийца, цул тІехьагІа хьажжІаш чуийца ардаш тІа доажаду. ЦигІа дая фийгаш ниийлу царна.

Осеменени яь жа дахка дезделіча, уж лоздарахи кхеарделерахи лорелу оаха. ХІаьна аьлча лоаьлаьра а кхерабаьча жийво баь Іаьхар унахцІена хилиш. Наькъа йисте диташ, кхыча, жеца гаьна діанхуьлаш. Машиго лоазабар, жІаІа кхеарбар чІоагІа Іаткъ жийна.

Дахка доладелча жела гаьна дах уж. Нагахьа санна жийго бежаш болча хана Іаьхар бой, тІекхха жий а цун Іаьхар а дІайаха діачубур.

— УнахцІена боацаш Іаьхар беш, бакъда, тІехьагІа лерттІа дегІобагІаш -ниийлой иштта гаш?

— Наггахь иштта а хул. Бакъда иштта баь Іаьхар а баьлийташ оаха. Иштта Іаьхар бина кийча хургдолаш дІайха хин, ъьан долаш лерргачул тІехьагІа поместа тІера чухкоссабеннна устагІан кор бийра.

— Урс хьажка дийзарий шун? — Минераг Іан Іаьхар бІаь жий ма бІий из-м, цхьа кІезига астагІа лелкергба.

Сабере а, ший гІулаьх дика довзаш а. тешшаьне а дере цо кхьмаьл. Иштта я цун гомал. Цунна йоза ветеринарий а хьрургий а говзал. Цудухьа жа унахцІена долаш хилийта а хоь.

— Тхона хийтта ма хиллара жена тІера тха дика хилар. Юкъера лаьрхІача устагІан тІера 5,1 килограмм йиьлаь. ТІекха ца цІена тха 64 процент хилар, планагІа доагІаш хиннер 41 процент мара доацащ. Цу тайпара, ергІеоарІгІаш дер 8 килограммал хІаьтІа лерг хургдаь. Из, Бакъдар аьлча, хьалха кийта лийрхІаг, хІаьна кердача тайпара лоарХІ. План 2 килограмм йоаьлаш 3,2 килограмм кхоачерьа тхога.

— Гелани, шун цхьан устагІан тІера дакъкхача дикача тхех лаьІана ньхьа месса Костюм хургьар?

— 6—7 костюм хургьа.

— ТІекхха шун бригадо доакхача тхех-м 3,5—4 даар сега костюмаш ма хургийнь.

—Иштта хуьл-кх. Бригадо дІалуш долча тхех совхозаге 32 даар сом доход кхоеш. Иштта ба тІе шоллагІболча кхььаькъам».

— Иштта тха цІена хилийта мишта вІаштІехьдоал дувцаргдерий Іа?

— Кьайла дихьа хІама даца са. Тхона дика йоаз оахош жа доажадаш йоха дьгІенаш, цигІа тІа йоаьлу буш. Тхех лагаш йоаг біеха бІуш долча.доажадаш оаха уж, лореду цоХ. Цудухьа тха а хул цІена.

Жа дагн. лелаш хургдолаш хилийтІа гІерт тхо Іай чудохкаьна хана жена наІараш йийлле хулийт оаха, жа шоаш дІаучудоль. Из хул 30 градус шелаг йолаш, чІоагІгІа муьлаьхаш хилча. Кхыча деношка жа шоаш желе долхаш. Діадахча Іай ши бийса мара. желе яьхкхеаш тха жена. Иштта жа біехдаьдар порадеш лаьхуп тха цІена. Жа лелаьдча дерригга а да лоарХІаме. Оаха болх бу хІара жена Іаьхар бе бесе яха принцип а йолаш. Бакъда, шиъ бина дикагІа да. ХІаьта Іобаь Іаьхар дийна бисса беза. Из илийтара жа лелаьдо дукха хьаьъегга а долла хІама шиъ хеннаьха а де деза.

ТХОНА хетачох вайца жа ма хулла хьалха бІаьстн дахкеш хилар толлашагІа да. Цудухьа оаха цхьолагІча октябре дІайолаю осуссвенни, ТІекхха жа дахх 25 февраледа 20 марте кхачалца. Цу хана даь Іоахарий чІоагІен унахцІенеш хуьл. ТоннагІа а тха дукхагІа долаш а хуьл уж. Дика долалу шоай ханнаьха.

Оаха 1 октябре дІайолаю осеменени, цу хана жа дерстагІа хуьлардаь. Бешца тІе доажадаьлчул тІехьагІа ардаш тІа

СПОРТИВНИ НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕ

Спортсменех дола дувцараш

Хала яьккха лакхале

Малх хьежаш, хоза денад ди. Іаламо баьццара дувхар тIадийса, къонъенна латт гаьнаш. Гаьннера дика къоастелуш ба тайп-тайпара бесаш дола майкаш тIаюхх, тренировкашка арабаьнна спортсменаш. Новосельцева-Тузникова Лилия айзар соне гаьна яле а. Куц дола, сийна костюм тIаюхьаш йола из, дегIа мехьенаш мукъайоахьаш разминка ешаш йоаллар адара баьча нехьхьелга тIа. Цул тIехьаГIа: сиха, дегI геттара дайга да ьынна хетийташ едар из. Цхьаьна-кхьда, иштта ада Іомаялара эзарш сахьхьташ дIаденнад ца.

Школе ухаш, геттара эламIга йолчх хьаьна, Тузникова: (из я цун ешI йоллаш хинна тайпан цIи) байдеча шийл хьалхаблийтецар кIаьнкаш, кхуьсалуш хилча а из гIаьнгIа кхоссалора. Цо дийшаьча Гроознерча № 7 йолча школа физрукеша а эзиира говзаллаш йолла йийнг. ХIаьта, тренер Ранса Стефановна айгача атлетика занятешка ухергдола бераш дIаязде школе ечаьна физрука Лишучг Анатолий Николаевича могIаз Лилия. Ишта, шийтIа шу дьаьнна йийнг духьхьашка ихоаг «Трудовые резервы» яхьаьна ДСО спортивни зале, цу хена цхьаьнна а дагадаьдер цох ейI мехка чемпионка хург ма йийI аьнна. Уьмаьа дерриг дезалу цунна. Нехаца дIаийна йолча цо хьоашал тосс групперуна йийнгашца. Бакъда, цу хена из чIоаГIа хьагар, цо темаш йора айгача атлетике цхьаьца толамашца дьаьхьа болча. БомкхагIбогча шийI нешех. Уж уьмаьа бIергга. Байча Лилия ойлаш кIиннад: «Сона хозрдийн-ьоI иштта сиха ада ІомаялаI».

Цо тренировкашта дIаолу дуккха кх, цхьаьна-хаштта теркам тIе а бохийташ карадерзийоаьца адара техникца. Цул тIехьаГIа, шийл дийтIа шу дьалча йийнгах хул спорта мастерлла кандидат. Из бар Лилиях эзиттинаш вахара эгIара хьалха баьккхе толем.

Цхьа дикоаьмал йолаш я из. Шийна хьалгашка оттедиь декхар ихоачашдь ше йоалладе а цхьаьхха а декхар оттаду цо, цунга кхача чIоаГIа безам а болаш. Цунна бIергагу кхы а чоалканегIа, дуккхагIа низашш дIедехергдола урхенаш. Иштта дIаьхьашкьхьа ухаш йоа йийнг шийл пхийтта шу дьалча ихоач «ДоттагIал» яхача Чехословаке хиннача кагийкой дуненн хьалчьашца та юкъеРча яьхьашка. Цига хьалгара моттиг йоаккх Гроознерча къонача спортсменка. Йиз бIаь мегг 51,89 секунда йоI из. Из хе 1979 шера сезоне Европа кегирхоша гойтаРаша юкъе эгIара дикагIа эр. ЛаьрхIа нола призн котъьхьнначун цIин яхьаш цIаера из.

Цу шера кагирхоша юкъе Советски Союза хьалгле яккхара хьашка цу дистанце тIа Лилиас оттийр мехка рекорд, хIаьта Европа чемпионата хьалгаеча шера йоаьчул кIезигагIа ха йойийр 400 метр едача (51,68 секунд). Цох Европа рекорд а хилар, Тузниковай рекорд дьаьна цIи дIа а яхар. Йола елар СССР спорта мастера цIе.

Шийл спортивни вахаре хиннича, чIоаГIа са термин IаьрIаьча цIьан хIамах дийцер сона спортсменка.

Донецке американски мехкаРаша эстафете къоасалуш хиннаб вай мехкахой, царна юкъе хиннай Гроознера йоI а. Американка шийл хьалхаьнначе Лилияй кога кIоьмо тIа кот лайаьб, цIахоьш хиннна а хиле мег. Цул тIехьаГIа дуккха ха яьннеле а ешийна Іе магац цун из дагадехача. ЧIоаГIа Іа а кхийта голингаш йохаьв хиннай Тузниковай, цIьабIаьда дерриг низаш ура а оттадь финише ешай из, команда кIеп а це ютеш. Цул тIехьаГIа дуккха ха яьле мехка хьалхе яккхара яьхьашка йода из. Чов бохьонца йийрза хиннад, еще а лазаро са а дятташ кердя рекордаш уттаеш цо юха а, дакъа лаца кхай Франце, Игале, Мексике, Кубе, Европа а Америка а кхыча мехкашка хиннача яьхьашка.

1982 шера Тузниковай вахаре йоарIаьмле событи хул — из мавра йода йийгаче атлетикех спортсмен волна, десятиборцага Новосельцев Анатолеа. Цхьан классе дийшад цар школе, цIьана яьккхай педагогически училище, хIанз шаньке а педагогически института студенташ ба. Цхьа шу доаллеше а йийнг Инна хьахчача дуккхачарна хетар Лилияй спортивни нийг чакхбала гаргагIерташ ешийна. Цхьабакъда, спортсменка ше а тренер а дог тийша хиннаб нохкхеГIаьлла ноталенш ихы хьалхашкьхьа хиларах. Уж гIалат а балазар. IаьмIга бер дале а шийна хала дале а тренировкаш а йоллау из ю юха а. СССР чемпионат Москве хила ах шу соагIа ха йийсеР. Цу лоацача хена юха меттаотташ езар шийл спортивни кформах. Цо цига дакъа а ловц, дакъа лацарал соагIа, цох бронзовий призер а хул. Из дар соахха IаI. ХIаьта, аьхий Киеве хиннача Знаменскийгаг вежарий приз яккхара ЕргрисюонIи турнире Лилияс хоачашкьо йогаю Лилия. Ишта, шийтIа шу дьаьнна йийнг духьхьашка ихоач «Трудовые резервы» яхьаьна ДСО спортивни зале, цу хена цхьаьнна а дагадаьдер цох ейI мехка чемпионка хург ма йийI аьнна. Уьмаьа дерриг дезалу цунна. Нехаца дIаийна йолча цо хьоашал тосс групперуна йийнгашца. Бакъда, цу хена из чIоаГIа хьагар, цо темаш йора айгача атлетике цхьаьца толамашца дьаьхьа болча. БомкхагIбогча шийI нешех. Уж уьмаьа бIергга. Байча Лилияс оттаьлаш кIиннад: «Сона хозрдийн-ьоI иштта сиха ада ІомаялаI».

Цо тренировкашта дIаолу дуккха кх, цхьаьна-хаштта теркам тIе а бохийташ карадерзийоаьца адара техникца. Цул тIехьаГIа, шийл дийтIа шу дьалча йийнгах хул спорта мастерлла кандидат. Из бар Лилияс эзиттинаш вахаре эгIара хьалха баьккхе толем.

Цхьа дикоаьмал йолаш я из. Шийна хьалгашка оттедиь декхар ихоачашдь ше йоалладе а цхьаьхха а декхар оттаду цо, цунга кхача чIоаГIа безам а болаш. Цунна бIергагу кхы а чоалканегIа, дуккхагIа низашш дIедехергдола урхенаш. Ишта дIаьхьашкьхьа ухаш йоа йийнг шийл пхийтта шу дьалча ихоач «ДоттагIал» яхача Чехословаке хиннача кагийкой дуненн хьалчьашца та юкъеРча яьхьашка. Цига хьалгара моттиг йоаккх Гроознерча къонача спортсменка. Йиз бIаь мегг 51,89 секунда йоI из. Из хе 1979 шера сезоне Европа кегирхоша гойтаРаша юкъе эгIара дикагIа эр. ЛаьрхIа ноаьхьа из бер деннад. Хала хIама да из нанна. ЦIьабакъда, Мадина-м йохаьлар. Цендаь дIаьдийр бер кхаьхьара дола йоаьув, цул тIехьаГIа райсобесе заявлени елар дIьлаГIдола бера пособи хьоажар дехаш.

Ишта фактиний документаш ваштIехьдьала, да воацаш дIь бер кхаьнна нана я со аьнна, бетта бетта 80 сом ахча хьаьдIдар.

Из тIийна болх гуча ца боалаш цхьа юкъ яьнай. ЦIьабакъда, цкъа ше Іомаьнгдиг дита ловш хиннаьр М. Чечоева. Хьалха санна дуаш-молаш яр, цхьаннахьа болх баьдар, доал доацаш дитадар берша. ШоолагIа суйа хьаьжинна этIар из. Пачъахьалхеш документаш тоа а дах, хардъаьх ахча йIдарах цунна чуялла ши шу суд йIар. ХIама ше лелдаьдуьр уйла е за я бекарга хьлсаре яхаш хиннача Мадинайга.

Из доагIам а нийса а дах хIама да. Берша а, цун Іаьнна, цIаьхарадаьнна, хIанз хьадийлуьр доагIа. Пачъахьалхеш шийна дIаГIийнгад цар йоаькъо елга.

Дош дийца дашна дале а, уйла кIаьш цхьаьхха да. Нах боацача мехка яьхаьнд М. Чечоева, гонахьарчарна ца гуш лелдаьдад, цо уж пIерна гIулакхаш. Цо лелдаьр хоаш хиннийта хьаьхьох поселкоьн Совета цунна ешнача характеристике: «Во дар мара дийца, кад дар цунгара IаьргадIийна да. Яхара хьисап аморальни да цун. Ха йоацача хана яьх чуьхьуьл, цIьаьнадIа болха